

УДК 330.322.2

К. О. Басенко,
аспірант кафедри "Економічна теорія",
Чернігівський державний інститут економіки і управління

ПОЄДНАННЯ ПРЯМОГО ТА НЕПРЯМОГО ДЕРЖАВНОГО ВПЛИВУ НА ЗМЕНШЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РИЗИКІВ У БУДІВЕЛЬНОМУ КОМПЛЕКСІ

К. Basenko,
graduate student, Chernihiv state institute of economy and management

COMBINATION OF DIRECT AND INDIRECT STATE INFLUENCE IS ON DIMINISHING OF INVESTMENT RISKS IN A BUILD COMPLEX

У статті розглянуті методи прямого та непрямого державного впливу на інвестиційну діяльність, класифікація інвестиційних ризиків; запропоновано шляхи мінімізації інвестиційних ризиків підприємств будівельного комплексу.

In the article the considered methods of direct and indirect state influence are on investment activity, classification of investment risks; the ways of minimization of investment risks of enterprises of a build complex are offered.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, будівельний комплекс, методи державного регулювання, ринкові саморегулятори.

Keywords: investment activity, build complex, methods of government control, market regulators.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Інвестиційна діяльність пов'язана з невизначеністю економічної кон'юнктури, яка обумовлена неспостійністю попиту і пропозиції на будівельну продукцію, багатоваріантністю сфер вкладання капіталів і різноманітністю критеріїв переваги інвестування засобів, обмеженістю інформації і багатьма іншими обставинами. Тому ризики інвестиційної діяльності пов'язані з наявністю об'єктивних і суб'єктивних, внутрішніх і зовнішніх чинників, від яких, зрештою, залежить інвестиційна діяльність різних суб'єктів, як реципієнтів інвестицій, так і замовників, інвесторів, інвестиційних посередників у будівельному комплексі [13, с. 13]. У цій ситуації набуває все більшого значення процес регулювання діяльності підприємств будівельного комплексу з метою мінімізації інвестиційних ризиків, яке здійснюється на основі різних методів прямого і непрямого впливу, тому існує необхідність в науково обґрунтованій класифікації, яка дозволить систематизувати ризики, що виникають у діяльності будівельного комплексу, і намітити конкретні напрями їх мінімізації і оптимізації.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблема класифікації ризиків достатньо широко представлена в роботах таких провідних вчених-економістів, як Абчук В.А., Асаул А.Н., Василів В.М., Горбанів А.А., Грачова М.В., Каштан Л.М., Лапуста М. Г., Меркін Р.М., Панибратів Ю.П., Хохолів Н.В., Чернов В.А., Шаршукова Л.Г. та ін. Проте в економічній науці ще не розроблена за-

гальноприйнята і досить повна класифікація ризиків. Проблема регулювання інвестиційно-будівельної діяльності присвячено багато науково-дослідницьких робіт, серед яких слід відмітити таких науковців, як Ф.А. Важинського, А.В. Колодійчука, А.Ю. Яремко, А. Касприка, Г.С. Стефанишина, О. Шатила та багатьох інших. Питанням аналізу стану та динаміки розвитку інвестиційно-будівельної сфери присвячені зокрема роботи А. Беркути, А. Гойка, Ю. Манцевича, В. Кравченко, Л. Левгта, К. Паливоди, де автори викладають власне бачення шляхів удосконалення процесів інвестування будівництва.

У зв'язку з цим виникла необхідність уточнення і систематизації методів державного впливу на мінімізацію інвестиційних ризиків у будівельному комплексі України, а також у формуванні алгоритму поєднання методів прямого та непрямого державного впливу на збільшення інвестицій в будівельний комплекс.

МЕТА СТАТТІ

Мета дослідження обумовлена тим, що в даний час в нашій країні ще залишається невирішеним ряд проблем об'єктивного і суб'єктивного характеру, що перешкоджають залученню інвесторів у будівельний комплекс економіки. Економічна ситуація, що склалася нині в нашій країні, значно ускладнює інвестиційно-будівельну діяльність. Тому нагальною є розробка адекватного ринковим відносинам інвестиційного алгоритму, що органічно поєднав би методи прямого та непрямого державного впливу на усунення інвестиційних ризиків у діяльності підприємств будівельного комплексу,

а також форми приватного і державного інвестування, оптимізував би взаємозв'язки різних суб'єктів інвестиційної діяльності, відповідної законодавчо-нормативної бази та інших заходів мінімізації інвестиційних ризиків, як на рівні окремої фірми, підприємства або галузі, так і на рівні національної економіки у цілому.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

У країнах з розвинутою ринковою економікою еволюційно сформувалося оптимальне взаємодоповнює співвідношення ринку, як саморегульованої системи і механізмів державного регулювання економікою. В Україні на початку 90-х рр. XX ст. в результаті проведення реформ сталося майже повне самоусунення держави від управління економікою [12, с. 8].

Взагалі, у світовій практиці роль держави і її органів в управлінні економікою завжди були предметом широких дискусій учених і політиків.

Існують дві основні "школи" щодо ролі держави в управлінні ринковою економікою.

Перша — монетаристська теорія Фрідмана — пропонує майже повне усунення держави від управління, покладаючись на саморегулюючі здібності ринку, що визначають відповідність попиту і пропозиції за умови максимальної свободи підприємців з розрахунку на їх економічні інтереси, ініціативу і здоровий глузд. Цієї думки дотримується приблизно 30% учених-економістів Заходу, це так звані "ліберали".

Друга "школа" заснована на теорії Дж.М. Кейнса про посилення усіх форм державного контролю над виробництвом, торгівлею і інвестиційно-будівельною діяльністю. Цю теорію підтримують і закликають керуватися приблизно 60% провідних економістів світу, серед них такі авторитети, як Самуельсон, Грегорі Мэнкью, Ліпсі.

10%, що залишилися, використовують інші маловідомі теорії.

Цінність теорії Дж.М. Кейнса для нас актуальніша тим, що вона більш ефективна в період затяжних великих криз, оскільки передбачає підключення всіх потужностей державних органів по зменшенню підприємницьких ризиків, які ведуть до пожвавлення інвестиційної активності і через це — до пожвавлення усієї економіки.

Дане твердження перевірено на практиці по реалізації "Нового курсу" президентом США Ф. Рузвельтом по виведенню США з кризи 1929—1933 рр., коли адміністрацією було ухвалено 70 законів і в 23-х з них були передбачені заходи щодо посилення державного регулювання і зменшення підприємницького ризику інвесторів і прямої фінансової допомоги підприємствам, що припинили свою діяльність. У числі цих заходів було створено Національну адміністрацію відновлення промисловості, яка стала здійснювати примусове створення державних картелів, шляхом збору збанкрутілих підприємств після їх націоналізації, встановлення монопольних цін на будівельні ма-

теріали для пожвавлення інвестиційної діяльності і будівництва [9, с. 57].

Оскільки представники приватного сектора в умовах стагнації (що характерно і для економіки України) боялися вкладати інвестиції, то держава взяла на себе цей ризик створення державних підприємств з гарантією їх бюджетного фінансування і реалізації продукції за твердими цінами, тобто це явні функції нашої централізованої планової економіки дореформеного періоду. У результаті за перші три роки реалізації "Нового курсу" державний сектор в економіці США зріс з 9% до 37%, і це був керований процес створення державного монокапіталізму. Провідні країни Заходу, пам'ятаючи потрясіння США в ті роки, не ризикують всі провідні галузі віддавати на стихію ринку і залишають за собою контроль над головними галузями.

Наприклад, у 2012 році доля держави у виробничому основному капіталі складала: у ФРН — близько 30%; у Японії — 38%; у Великобританії — 42%.

У Франції і Німеччині близько 90% енерговидавних компаній (нафта, газ, електроенергія) — державні, на відміну від наших провідних підприємств у цих галузях.

Особливо слід зазначити, що пріоритетними заходами щодо виходу із кризи "Великої депресії" в США були дві ведучі ланки:

— державна підтримка сільського господарства (для зниження ціни на продовольство і збільшення попиту на нього);

— підтримка будівництва (для оновлення основного капіталу підприємств і зменшення безробіття), оскільки у них було підраховано, що кожне додаткове робоче місце в будівництві тягне 16 додаткових робочих місць у міжзв'язкових галузях (промисловість будівельних матеріалів, транспорт та ін.), які "працюють" на будівництво. Такого погляду на роль будівництва дуже не вистачає зараз нашому вищому керівництву країни і фахівцям в області економіки і інвестиційної сфери.

Керівництво адміністрації президента Кучми, не маючи досвіду в граничних можливостях ринку і довірившись порадам Сакса та інших радників, пішло шляхом монетаристської теорії Фрідмана, що обернулося зростанням ризиків через відсутність державної підтримки і страхівки замовників (інвесторів).

Будівельний комплекс внаслідок своєї специфіки виявився однією з перших великих жертв реформ, оскільки він, на відміну від промислових підприємств, не може "перепрофілюватися", він може тільки будувати за умови безперервного фінансування. Загальний характер державно-економічної кризи України, руйнування гарантованих бюджетних джерел фінансування відразу породили затяжну інвестиційну кризу, що призвела до втрати керованості і розвалу будівельного комплексу.

Процес регулювання діяльності підприємств будівельного комплексу з метою мінімізації ри-

Таблиця 1. Прийняття в експлуатацію об'єктів соціальної сфери за січень—березень 2013 року

	Прийнято в експлуатацію	У % до відповідного періоду попереднього року
Житлові будівлі, тис. м ² загальної площі ¹	2116,6	100,4
Загальноосвітні навчальні заклади, учнівських місць	2158	104,0
Дошкільні навчальні заклади, місць	792	207,9
Лікарні, ліжок	80	21,3
Амбулаторно-поліклінічні заклади, відвідувань за зміну	1164	91,8

З урахуванням обсягів житла, прийнятого в експлуатацію відповідно до Порядку (наказ Міністерства від 24.06.2011 № 91).

зиків здійснюється на основі різних методів прямого і непрямого впливу, тому існує необхідність у науково обгрунтованій класифікації, яка дозволить систематизувати ризики, що виникають в діяльності будівельного комплексу, і намітити конкретні напрями їх мінімізації і оптимізації.

Американські бізнесмени практично розрізняють два види ризиків. Перший — неминучі ризики, які можна заздалегідь врахувати і перекласти на плечі страхових компаній, уклавши з ними договори страхування майна. До даного виду відносяться ризики втрат від землетрусів, пожеж, повеней і інших стихійних лих, ризики втрат від аварій, крадіжок, народних хвилювань, транспортування вантажів, а також втрати від нечесності і недбалості працівників фірми, від порушення зобов'язань партнерами, субпідрядниками та ін. Другий вид ризиків більш важливий — він пов'язаний з неминучою невизначеністю самого процесу бізнесу: втрати через непередбачувані зміни ринкового попиту і пропозиції на товари і послуги, зміни світової кон'юнктури акцій і інших цінних паперів, біржової гри цін, зміни моди, появи несподіваних досягнень науково-технічного прогресу та ін.

У вітчизняних джерелах зустрічаються різні класифікації ризиків, в основу яких покладені істотні ознаки без урахування особливостей певної галузі економіки, в якій може застосовуватися ця класифікація. У той же час будівельна діяльність досить специфічна сфера, яка більше за всіх піддається найбільшому числу ризиків, які дуже складно передбачати і оцінити.

Таким чином, система управління ризиками організації будівельного комплексу включає:

1) діюче нормативне, правове, програмне, інформаційне, матеріально-технічне, кадрове забезпечення, організаційну культуру, у рамках яких здійснюється функціонування будь-якої системи управління;

2) об'єкт управління — ризик, ризикові та економічні інвестиції, а також соціально-ризикові відносини, що виникають в процесі реалізації ри-

зику (стосунки між позичальником і кредитором, між підприємницькими структурами та ін.);

3) суб'єкт управління — спеціальна група людей (структурний підрозділ: відділ, служба або менеджер по ризику, фінансовий менеджер та ін.), що здійснює цілеспрямоване функціонування об'єкту управління різними прийомами і методами управлінської дії.

Визначення принципів і процедур управління ризиком і оцінка фінансових втрат, пов'язаних з ризиками, визначають відповідно методологічні і фінансові межі можливих заходів.

Проте розрізнене представлення класифікаційних ознак у різних джерелах не давало повної картини різноманіття, як видів ризиків, так і видів класифікаційних ознак, на які їх можна поділити.

Унаслідок цього пропонується узагальнена класифікація ризиків, яка має на увазі розподіл класифікаційних ознак на групи, залежно від необхідності визначення:

- об'єкту, що піддається дії ризиків;
- можливості диверсифікації і мінімізації;
- можливих наслідків;
- джерела небезпеки;
- характеристики ризиків.

Подібне групування дозволяє максимально деталізувати інформацію про можливість прояву різних видів ризиків, а також вибрати необхідну класифікаційну ознаку з урахуванням індивідуальних особливостей конкретної організації і ризикової ситуації, продиктованої об'єктивними обставинами виникнення небезпеки.

Таким чином, на етапі ідентифікації ризиків велике значення має аналіз положення, що склалося, на інвестиційно-будівельному ринку, а також загальній ситуації в країні і регіоні для здійснення превентивних заходів з метою мінімізації ризиків.

Порушення балансу між державним і ринковим регулюванням інвестиційного процесу на користь останнього, призвело до систематичного зниження долі державних джерел у фінансуванні інвестицій в основний капітал.

Інвестиційна сфера фінансується з державного і обласних бюджетів фактично по залишковому принципу, міра виконання державної інвестиційної програми — основний інструмент загальнодержавної інвестиційної політики протягом останніх років знаходиться в інтервалі 10—12%.

Як наслідок відбувається падіння об'ємів інвестиційно-будівельної діяльності (табл. 1), низька ефективність державної інвестиційної політики, відсутня відповідальність суб'єктів за результати господарської діяльності.

Новий уряд України, усвідомивши на досвіді помилковість курсу, визначеного монетаристською теорією Фрідмана, був вимушений поступово посилювати роль держави, що позитивно позначається в деякому поліпшенні показників у будівельному комплексі в 2011—2013 роках, але цей процес йде занадто повільно (створювати завжди важче, ніж руйнувати). Найважливішим індикато-

ром низької ефективності існуючих форм державної підтримки являються дані таблиці 2, з яких видно, що в 2012 році введення об'єктів залишається практично таким же низьким, як і кілька років тому.

Основною причиною зриву договорів про введення в дію потужностей стала відсутність фінансування, навіть по об'єктах, які фінансуються з державного бюджету.

Дані наведені в таблиці 2 підтверджують недосконалість існуючого положення в будівельному комплексі і нездатність державних органів (Мінфін України, Мінекономіки України, Держбуд України) здійснювати фінансування і контролю виконання робіт за договорами підряду.

Основними проблемами низького введення об'єктів в експлуатацію є:

— використання інвестицій більше ліміту, тобто йде освоєння капітальних вкладень без пропорційного введення об'єктів, що призводить до зростання незавершеного будівництва;

— державний бюджет вже три роки (2011—2013 рр.) є дефіцитним і існує недофінансування об'єктів будівництва.

Ринкові саморегулятори будівельного сектора в сучасних умовах розвитку економіки повинні доповнювати державне регулювання, тобто держава повинна втручатися в процеси, що відбуваються, коли не спрацюють ринкові методи дотримання рівності інтересів суб'єктів і суспільства в цілому [10, с. 40].

Виходячи з вищевикладеного, ми вважаємо, що в сучасних умовах розвитку економіки України можна використовувати наступні додаткові методи державного регулювання для створення повноцінного збалансованого ринку житла, як з боку пропозиції, так і з боку попиту:

1) стимулювання пропозиції будівництва житла:

а) системні заходи загального характеру:

- створення додаткових стимулів для широкомасштабного будівництва житла;
- розвиток орендного сектора житла;
- стимулювання розвитку індивідуального житлового будівництва;
- розвиток інженерно-комунікаційної інфраструктури районів житлової забудови.

б) заходи, спрямовані на стимулювання будівництва житла для середнього класу і верств населення, що соціально захищені:

- будівництво комунального житла;
- будівництво доступного житла за рахунок державних коштів;

2) стимулювання платоспроможного попиту:

— залучення приватних інвестицій в житлове будівництво і стимулювання державно-приватного партнерства;

— вдосконалення систем іпотечного кредитування, житлових будівельних заощаджень і гарантування (страхування) іпотечних кредитів.

Таблиця 2. Кількість будівництв, що фінансуються з державного бюджету

Галузі	Кількість будівництв, будівництво яких передбачене інвестиційною програмою на 2012 р.		Введено в дію в 2012 р.	
	всього	з терміном введення в 2012 г.	на повну потужність	частково
Всього по Україні, у тому числі по будівництвах:	915	317	65	23
промисловості	122	41	7	5
агропромислового комплексу	49	12	3	2
транспортів і зв'язку	27	6	2	1
соціального комплексу	717	258	53	15

* Складено за даними Держкомстату України.

В Україні можливості інвестування коштами державного бюджету нині істотно обмежені і залишаються такими в найближчому майбутньому. Заморожування важливих проектів по інфраструктурі або навіть відмова від них викликають негативний вплив на розвиток усєї національної економіки, а також окремих відсталих районів країни. Тому, слід планувати і вводити в практику альтернативні форми фінансування у вигляді залучення приватного капіталу [11, с. 62].

Нами пропонуються використовувати чотири основні моделі участі приватного капіталу.

Підприємницька модель є найбільш вживаною формою участі приватного капіталу. Вона фінансується за рахунок зборів з користувачів. Умовою такої участі є наявність і можливість підвищення безпосередньої плати (тарифів) за користування. Оскільки в даному випадку інвестиційний і підприємницький ризик та відповідальність знаходяться в приватних руках, облік державних і приватних інтересів відбувається найбільш послідовно. Суспільство підприємців, яке, як правило, складається з консорціумів, де представлені приватні підприємства (в основному, будівельні фірми) і банки, створює об'єкт (наприклад, діловий центр) за власним проектом і власними коштами. Тарифи, збільшені в цілях фінансування витрат на будівництво, покликані забезпечити "привабливість повернення вкладень". Для будівництва і експлуатації об'єкту мають бути усі правові передумови по плануванню, щоб можна було розробити умови ефективності його використання. Тривалість зазвичай вимірюється часом відшкодування залучених фінансових коштів. Прибутки залежать від об'єму попиту і платоспроможності користувачів, а також від ефективності систем підвищення тарифів.

У орендній моделі, як і в підприємницькій моделі, об'єкти будівництва (наприклад, автодороги) розробляються, фінансуються і будуються приватним підприємством, але митні збори не підвищуються. Незалежно від того, держава орендує об'єкти, які фінансуються приватно, щорічно вноситься жорстко встановлена орендна плата. Перевага цієї моделі полягає в тому, що вона, з одно-

го боку, вигідна для користувача, оскільки тарифи не підвищуються, а з іншого боку, підприємницький ризик передбачуваний завдяки жорсткій орендній платі. Таким чином, на відміну від підприємницької моделі, оренда модель може використовуватися і тоді, коли підвищення тарифів неможливе і недоцільно зважаючи на їх занадто високий рівень вартості або небажано через економічні, соціально-політичні міркування (наприклад, при неплатоспроможності користувачів або неможливості безпосередньо переказання виникаючих витрат на користувачів). Проте, є можливість скористатися вкладенням приватного капіталу. При цьому витрати і ризик участі залишаються за державою.

При концесійній моделі створені і фінансовані приватно об'єкти інфраструктури орендуються державою. Проте, після закінчення концесії право користування, тобто власності, безоплатно передається державі. До цього моменту держава з бюджетних коштів (а не зі спеціальних зборів) цілком відшкодовує витрати на основі розрахунку по експлуатації об'єкту. Плата, що вноситься державою, дозволяє приватному інвесторові тільки погашати борг, але не отримувати прибутку. На відміну від орендної моделі, в концесійній моделі існує фінансовий ризик для приватного інвестора, оскільки його прибутки залежать від об'єму попиту.

Кооперація у формі державно-приватного партнерства відкриває можливість об'єднання в приватній державно-правовій моделі інтересів держави і приватних підприємств. Таким чином, виникає економічно змішана група підприємств. Рівень впливу на об'єкт залежить від частки вкладеного капіталу, але цей вплив може бути представлений по-різному залежно від проекту і інтересів сторін. Так, державі може бути надано право закріпити договором свій інтерес в прямому і дієвому впливі, як спосіб забезпечення державної присутності. Приватний інвестор очікує, що вкладений капітал розміщений прибутково. Держава ж виходить з перспективи прискореного здійснення термінових інфраструктурних проектів.

Також необхідно відмітити, що нині стала очевидною необхідність створення стабільної і якісної нормативно-правової бази, що відображає нові умови економічної і фінансово-кредитної діяльності, облік і страхування ризиків, взаємовідносини організацій, що ускладнилися, між собою і з банками, бюджетом, податковими службами.

На нашу думку, для мінімізації ризиків нагальною є розробка державними органами України (Мінекономіки, Мінфін та ін.) ряду нових і перегляд існуючих документів, що упорядковують взаємовідносини в системі "інвестор-замовник-підрядчик" (їх назви умовні):

1) методичні вказівки по управлінню інвестиційно — будівельними проектами за системою "project management" і задачею об'єктів "під ключ";

2; методичні вказівки по обліку ризиків в будівництві при укладенні договорів підяду;

3) методичні вказівки по страхуванню ризиків в будівництві.

Державне регулювання виражає загальнодержавні інтереси і повинно забезпечувати єдність і цілісність економіки. Це досягається шляхом розробки обов'язкового для усіх суб'єктів законодавства і норм їх взаємовідносин. Державне регулювання економічних процесів здійснюється різними методами, які можна поділити на дві основні групи: прямого і непрямого впливу.

Основні методи державного регулювання і можливість їх застосування для організацій будівельного комплексу наведено в табл. 3.

Особливістю ринкових відносин і реформ, що проводяться, являється відміна державних форм управління виробничими суб'єктами і заміна їх державним регулюванням. Їх цільове призначення однакове, проте зміст цих понять кардинально змінився. Державне управління було пов'язане з наявністю підпорядкованих суб'єктів і їх державною формою власності. А державне регулювання — це вплив на невідлеглих суб'єктів приватної і акціонерної форми власності. Державне регулювання повинне доповнювати ринкове саморегулювання, тобто держава повинна втручатися в процеси, що відбуваються, коли не спрацьовують ринкові методи дотримання рівності інтересів суб'єктів і суспільства в цілому.

Окрім основних методів державного регулювання прямого та непрямого впливу, на нашу думку, для мінімізації ризиків можна використовувати наступні додаткові методи державного регулювання діяльності організацій будівельного комплексу:

1) вдосконалення державних, регіональних і місцевих цільових комплексних програм;

2) створення і використання переваг вільних економічних зон, в яких ризики інвестиційно-будівельної діяльності різко знижуються через різні пільги і гарантії організаторів цих зон;

3) створення спеціалізованих департаментів з функцією розробника і замовника цільових комплексних програм.

Таким чином, з боку держави можливе ефективне здійснення регулюючого впливу (з метою мінімізації ризиків організацій будівельного комплексу) у формі прямих і непрямих методів. При цьому основою функціонування будівельного комплексу повинна стати стабільна якісна нормативно-правова база, що враховує особливості економічних умов господарювання. Також держава може взяти на себе роль координуючого центру інвестиційно-будівельної діяльності шляхом вдосконалення розробки комплексних цільових програм і організації департаментів-замовників.

ВИСНОВКИ

Резюмуючи вищесказане, виділимо основні рекомендації по вдосконаленню державного регулювання будівельної галузі і сектора нерухомості:

— концентрація державних фінансів по стратегічних напрямках, що забезпечують максимальну

ефективність у розрізі мінімізації наслідків світової фінансової кризи і стабільного поступального розвитку будівельного комплексу;

- стимулювання активності населення в розрізі підвищення його платоспроможного попиту;
- прискореного вирішення завдань, поставлених, але не вирішених в попередньому періоді, що істотним чином впливає на стабілізацію ситуації і динаміку виходу будівельного комплексу з кризи;
- стимулювання розвитку інфраструктурних проектів, що забезпечують модернізацію економіки і збільшують потенціал всередині українського ринку товарів, робіт і послуг;
- стимулювання розвитку українського фінансового ринку шляхом формування довгострокових джерел ліквідності і створення інвестиційних інструментів і механізмів (у першу чергу, так званих "структурних фінансів") в реальний сектор української економіки;
- стимулювання альтернативних форм фінансування будівництва у вигляді залучення приватного капіталу;
- розробка державними органами ряду нових і перегляд існуючих документів, які упорядковують взаємовідносини в системі "інвестор-замовник-підрядник" (вдосконалення нормативно-правової бази).

Література:

1. Закон України "Про інвестиційну діяльність" № 1560-ХІІ від 18.09.1991 (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 47. — Ст. 646. — Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T15-6000.html
2. Закон України "Про режим іноземного інвестування" № 94/96-ВР від 25.04.1996 (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 19. — Ст. 80. — Режим доступу: <http://www.pro-u4ot.info/index.php?section=browse&CatID=20&ArtID=1034>
3. Закон України "Про банки і банківську діяльність" № 2121-III від 07.12.2000 (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 5—6. — Ст. 30.
4. Цивільний кодекс України. — Х.: ТОВ "Одісей", 2003. — 408 с.
5. Асаул А.Н., Батрак А.В. Финансово-строительные группы — основа региональных строи-

Таблиця 3. Методи прямого і непрямого державного регулювання для мінімізації ризиків організацій будівельного комплексу

Методи регулювання					
Прямі	для замовників (інвесторів)	для будівельної організації	Непрямі	для замовників (інвесторів)	для будівельної організації
1. Роздержавлення і приватизація		+	1. Податкова система		+
2. Сертифікація продукції і будматеріалів		+	2. Методика оцінки ефективності проектів	+	+
3. Державний контроль цін	+	+	3. Амортизаційна політика		+
4. Антимонопольне законодавство		+	4. Фінансово-кредитна політика	+	
5. Тарифікація робіт	+	+	5. Створення ринку конкурсних проектів		+
7. Субсидування малого бізнесу		+	6. Страхування ризиків		+
8. Цільові комплексні програми	+	+	7. Інститут поручительства по договорах підряду	+	+
9. Ліцензування	+	+			

* Складено автором з використанням [5, с. 54; 6, с. 35, 7; с. 179; 9, с. 57].

тельних комплексів // "Економіка строительства". — Санкт-Петербург, 2010. — № 3. — С. 53—56.

6. Варнавский В.Г. Партнерство государства и частного сектора: формы, проекты, риски. — М., 2011. — С. 34—37.

7. Горчаківська Г.В. Інвестиції як складова ефективної діяльності підприємств будівельного комплексу // Економіка будівництва і міського господарства. — 2009. — Том 5, № 3. — С. 147—152.

8. Кадол А.В. Етапи реструктуризації підприємств будівельної галузі / А.В. Кадол // Вісн. Криворізького технічного університету: зб. наук. пр. — Кривий Ріг, 2011. — Вип. 6. — С. 193—196.

9. Кочуєв В. Проблеми прийняття господарських рішень в умовах ризику та невизначеності на регіональному й місцевому рівнях / В. Кочуєв // Аспекти самоврядування. — 2010. — № 2. — С. 57.

10. Коротич О.Б. Підвищення ролі системи місцевого самоврядування в управлінні розвитком регіонів України / О.Б. Коротич // Вісник Академії економічних наук України. — 2009. — № 1. — С. 37—42.

11. Синякова А.Ф. Концессионные соглашения: привлечение в регион инвестиций с помощью государственно-частного партнерства // Региональная экономика: теория и практика. — Харьков, 2011, № 10 (49). — С. 59—64.

12. Солдатенко В.В. Державне сприяння інвестиційному процесу в капітальному будівництві України // Будівництво України. — 2002. — № 1. — С. 5—10.

13. Якунин В.И. Партнерство в механизме государственного управления // "Социологические исследования". — М., 2009. — № 2. — С. 13—14.
Стаття надійшла до редакції 24.05.2013 р.